

tífica i docent amb l'exercici de la professió jurídica com a advocat de la Borsa de Madrid, sinó que la seva intervenció en la vida pública, actuant intensament dintre el Consell d'Instrucció Pública, exercint un temps la Direcció general d'Ensenyament, i acomplint a les seves darreries missions oficials a Cuba, el distraueren forçosament de l'elaboració d'algunes de les seves obres erudites, iniciades ja unes i projectades almenys altres. Jove encara, a l'edat de 51 anys, quan havia obtingut ja importants distincions, entre les que sobresurten els títols de Doctor *honoris causa* que li conferiren les Universitats alemanyes de Würzburg i de Rostock i no gaire temps després d'haver estat festejat amb un homenatge (en el qual col·laboraren diversos dels seus amics de Catalunya), el Dr. Bonilla morí el dia 18 de gener de 1926 a Madrid, on havia nascut el 27 de setembre de l'any 1875. Amb la seva mort no van pas extingir-se els afectes cordials que ell s'havia guanyat. — F. V. T.

Alfred Morel-Fatio

El notable home d'estudi que va ésser tan fort hispanista tot al llarg de la seva vida activa, va morir a Versalles el dia 10 d'octubre de 1924. Havia nat a Strasburg el 9 de gener de 1850. Particularment al començament i a la fi de la seva vida d'erudit, va dedicar-la als estudis de literatura catalana; al centre va emprendre amb braó els de les castellana i portuguesa. En les seves crítiques, com a deixeble que era de Paul Meyer, tenia sovint la mà pesada. Altrament era afectuós en el tracte i tots els que l'hem conegut en els seus bons temps i no l'hem vist en la posta, conservem un record inesborrable d'aquell savi d'ulls intel·ligents i barba roja. El mestre Milà (segons pot veure's en el seu *Epistolari* publicat) sentia una fonda simpatia per aquell «joven erudito» i en Morel-Fatio d'aquells temps admirava l'home català que li trametia aquelles obres-carreus fonamentals.

La seva carrera va escolar-se d'aquesta manera. Tan bon punt sortit de l'Escola de Cartes en 1874 va entrar a la Biblioteca Nacional de París, disposat a la catalogació de manuscrits; en 1880 va encarregar-se-li un curs de literatures estrangeres a l'escola preparatòria per a l'ensenyança superior a Alger; durant el primer semestre de 1882 a 1883 va ésser suplent de Paul Meyer al Col·legi de França, que més endavant va ésser encarregat d'auxiliar, i més tard (1907) va ésser nomenat professor de llengües i literatures de l'Europa meridional al Col·legi de França. Des de molt aviat (1885) era secretari-tresorer de l'Escola de Cartes, càrrec que conservà fins a l'any 1907.

La millor contribució que podem dedicar a tan fort treballador consistirà en prendre nota lleugera dels estudis, publicacions de textos i crítiques que ha esmerçat en coses catalanes, no sense fer constar que els primers escrits publicats per en Morel-Fatio són justament crítiques de llibres catalans. — 1872. Cançons de la terra, de Briz, «Revue Critique d'Histoire et Littérature», pp. 186-190. — Biblioteca Catalana de M. Aguiló, «Revista di Filologia romanza», I, pp. 125-127. — Opúsculos inéditos del cronista catalán Pedro Miguel Carbonell... por Manuel de Bofarull, «Romania», I, pp. 250-254. — 1875. Estudios de Lengua Catalana, d'en Milà, «Romania», IV, pp. 288-289. — Genesi de Scriptura... «Romania», IV, pp. 481-482. — 1876. Relación del viaje hecho por Felipe II, en 1585, á Zaragoza, Barcelona y Valencia, escrita por Henrique Cock... y publicada... por Alfredo Morel-Fatio y Antonio Rodríguez Villa... — Carta de Juan Antonio Morell, dando noticias circunstanciadas de su célebre hija Juliana, «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», VI, pp. 195-199. — Fragment d'un conte catalan traduit du français, «Romania», V, pp. 433-465. — Les noves rimades. La codolada per M. Milà, «Romania», V, pp. 502-503. — 1877. Le Roman de Blanquerna. Notice d'un manuscrit du XIVème siècle appartenant à la Bibliothèque de M. Piot, «Romania», VI, pp. 505-528. — 1879. Arnaldo de Vilanova, médico catalán del siglo XIII, por M. Menéndez Pelayo, «Bibliothèque de l'Ecole des Chartes», XL, pp. 341-349. — La Comédie du Dant Allighieri per N'Audran Febrer..., «Romania», VIII, pp. 454-456. — 1880. Noticia sobre la colección de documentos relativos a la historia de Cataluña recogidos por G. Pujades con el nombre de Flosculi, «Revista de Ciencias Históricas», II, pp. 51-57. — Sur un prétendu fragment inédit de Desclot, «Romania», X, pp. 233-238. — Mélanges de littérature catalane. I. L'amant, la Femme et le Confesseur, conte en vers du XIVème siècle, «Romania», X, pp. 497-518. — Recull d'eximplis e miracles..., «Romania», X, pp. 277-281. — Baist, Version catalane de la Visió Tundalí, «Romania», X, pp. 299-301. — 1882. Rapport sur une mission philologique à Majorque, «Bibliothèque de l'Ecole des Char-

tes», XLIII, pp. 474-497. Tiratge apart. — Notes et documents pour servir à l'histoire des Juifs de Baléares sous la domination aragonaise du XIIIème au XVème siècle, «Revue des Etudes juives», IV, pp. 31-57. — Corrections aux textes publiés du manuscrit de Carpentras (I. Set savis. II. Dispute entre Don Buch et son cheval. III. Libre dels mariners), «Romania», XI, pp. 123-129. — Proverbes rimés de Raimond Lull, «Romania», XI, pp. 188-202. — Souhais de bienvenue adressés à Ferdinand le Catholique par un poète barcelonais, en 1473, «Romania», XI, pp. 333-336. — D. Pedro, el Condestable de Portugal, considerado como escritor, erudito y anticuario (1429-1466)... por A. Balagué y Merino, «Romania», XI, pp. 153-160. — Un estudi de homomástica catalana per S. Sanpere y Miquel, «Romania», XI, pp. 430-437. — R. de Ciències històriques, on se dona compte del primer fascicle del Catalogue des manuscrits espagnols de la Bibliothèque Nationale, «Romania», XI, pp. 449-450. — 1883. Mélanges de littérature catalane. II. Le livre des trois choses, «Romania», XII, pp. 230-242. — 1884. Rapport sur une mission philologique à Valence, «Bibliothèque de l'École des Chartes», XLV, pp. 108-137. — Necrologia d'en Milà i Fontanals, «Romania», XIII, pp. 633-635. — La expedición y dominación de los Catalanes juzgadas por los Griegos, por A. Rubió y Lluch, «Revue Critique d'Histoire et de Littérature», 1882, pp. 5-8. — 1886. Mélanges de littérature catalane. III. Le livre de courtoisie, «Romania», XV, pp. 192-235. — Biblioteca de l'Associació d'Excursions catalana, «Revue Critique d'Histoire et de Littérature», segon trimestre de 1886, pp. 132-133. — 1887. Note sur l'article dérivé de *ipse* dans les dialectes catalans, «Mélanges Renier», pp. 9-15. — Le poème barcelonais en l'honneur Ferdinand le Catholique (article complémentaire), «Romania», XVI, pp. 92-97. — 1888. Das Catalanische, Groeber, «Grundriss der romanischen Philologie», Strasburg, pp. 569-688. — 1889. Revista catalana, «Romania», XVIII, pp. 189-190. — 1890. El Renacimiento clásico en la literatura catalana, por A. Rubió y Lluch..., «Romania», XIX, pp. 139-141. — Le Songe de Bernat Metge, auteur catalan du XVème siècle..., par S. M. Guardia, «Romania», XIX, pp. 141-148. — 1894. Histoire de Saint Vincent Ferrier... par... Père Fages, «Revue Critique d'Histoire et de Littérature», 1894, segon trimestre, pp. 70-71. — Handschriftenschätze Spaniens... von Dr. Rudolf Beer, «Bibliothèque de l'École des Chartes», LVI, pp. 392-394. — 1896. El testamento de Ramon Lull y la escuela luliana de Barcelona, por F. de Bofarull y Sans, «Romania», XXV, pp. 326-327. — *Cròn.* sobre el testament d'Arnau de Vilanova, publ. per Roc Chabas, «Romania», XXV, pp. 479-480. — Manuscrits catalans de la Biblioteca Nacional de Madrid, per J. Massó Torrents, «Revista crítica de Historia y Literatura», Madrid, juny-juliol de 1896. — Id. id., «Annales du Midi», núm. 31, juliol de 1896. — 1897. Katalanische Litteratur, Groeber, «Grundriss der romanischen Philologie», pp. 70-128. — Necrologia d'en Marian Aguiló, «Romania», XXVI, pp. 604-605. — 1899. Necrologia d'en J. Rubió i Ors, «Romania», XXVIII, p. 472. — 1902. (En col·laboració amb E. Boemer.) L'humaniste hétérodoxe catalan Pedro Galès, «Journal des Savants», 1902, pp. 353-370, 425-437 i 476-486. — Los Moriscos españoles y su expulsión, por Pascual Boronat, «Bulletin Hispanique», IV, pp. 64-66. — Emporio científico e histórico de organografía musical antigua española, por Felipe Pedrell, «Bulletin Hispanique», IV, p. 67. — Obras de Ramón Lull, «Bulletin Hispanique» (1902), IV, p. 167. — 1903. Vadi a mia bella figlia, genitrice Dell'onore di Cecilia a d'Aragona (*Purg.* III, 115-116), «Bulletin Hispanique», III, pp. 143-144. — Louis XI, Jean II et la Révolution catalane... par Joseph Calmette, «Bulletin Hispanique», V, pp. 192-193. — 1906. Das Catalanische (en col·laboració amb Saroihandy), «Grundriss der romanischen Philologie», I, segona edició, 1904-06, pp. 841-877. — Revista de bibliografia catalana, «Romania», XXXV, pp. 142-143 i rectificació «Romania», p. 333. — *Cròn.* sobre l'edició de Ramon Lull, «Romania», XXXV, p. 333. — 1907. Spill o Libre de les dones de... Jacme Roig..., edició Chabas, «Romania», XXXVI, pp. 123-129. — Obra de Ramon Lull, «Romania», XXXVI, pp. 478-480. — 1915. Un erudit espagnol au XVIIIème siècle, D. Gregorio Margans y Siscar, «Bulletin Hispanique», XVII, pp. 157-226. — 1917. De l'utilité d'un mobilier catalan, Societat Catalana d'Heràldica, «Anuari Heràldic», any I. — Catàleg de la Col·lecció Cervàntica formada per D. Isidro Bonsoms y Sicart... 1916, «Journal des Savants», p. 286. — 1918. George Sand et Majorque, «Bulletin du Bibliophile et du Bibliothécaire», 1918, pp. 467-483. — 1919. Anuari heràldic I, «Journal des Savants», 1919, pp. 159-161. — The Gloria d'amor of Fra Rocabertí... by H. C. Heaton, Nova York, 1916, «Romania», XLV, p. 155. — 1920. Catàleg de la Col·lecció Cervàntica, vol. II, «Journal des Savants», pp. 43-44. — Itinerari de Jaume I «el Conqueridor», per Joaquim Miret y Sans, «Journal des Savants», pp. 90-92. — G. La Mantia, Codice diplomatico dei Re Aragonesi... «Journal des Savants», pp. 183-184. — Ajuntament de Barcelona, Recull de documents i estudis I, fasc. 1, «Journal des Savants», pp. 231-232. — J. MASSÓ TORRENTS.